

NOVINKA agentury EU pro drogy v Lisabonu

UŽÍVÁNÍ DROG Z HLEDISKA GENDER

Zařízení poskytujících péči drogově závislým ženám je v Evropě stále nedostatek

(23.11.2006, LISABON) Podle zpráv **agentury EU pro drogy** (zkratka **EMCDDA**) si zdravotnická zařízení v celé Evropě začínají uvědomovat, že ženy užívající drogy mají specifické potřeby, které vyžadují speciální přístup, nicméně počet zařízení, která se zaměřují na poskytování péče pouze ženám, je i nadále velice omezený. Toto prohlášení bylo agenturou zveřejněno v rámci představení problematiky drog z hlediska gender (rozdílů mezi muži a ženami) a v rámci uveřejnění **Výroční zprávy za rok 2006 o stavu drogové problematiky v Evropě** ⁽¹⁾.

Podle dnešní zprávy jsou zařízení k léčbě drogově závislých osob obvykle uspořádána tak, aby vyhovovala potřebám osob závislých na opioidech, což jsou převážně muži, přičemž tato zařízení nabízejí „léčbu zohledňující rozdíly v gender“, která většinou znamená opatření cíleně zaměřená na konzumentky drog ženského pohlaví. Ačkoliv téměř všechny **členské státy EU a Norsko** nabízejí v současnosti minimálně jedno zařízení pro léčbu drogově závislých žen, případně žen s dětmi, tyto služby zatím zůstávají spíše výjimkou a často se soustřeďují pouze do velkých měst. Z toho vyplývá, že většině žen se dostává pomoci pouze v zařízeních nespecifických z hlediska gender.

Ředitel agentury EMCDDA Wolfgang Götz k dané problematice uvádí: „Naše zpráva jasně dokládá, že se v současnosti lze v Evropě setkat s příklady dobré léčebné praxe, kterými se můžeme nechat inspirovat. Jsou nabízeny služby, které umožňují účinně pracovat s těhotnými ženami, a služby, které jsou citlivé k potřebám žen s dětmi a které se dokonce zabývají komplexními problémy žen, u kterých jejich potíže s drogami souvisejí s fyzickým nebo sexuálním zneužíváním. Je třeba se tedy zabývat nikoli tím, jaký typ služeb ženy potřebují, ale spíše tím, abychom zajistili přístupnost a dostupnost specializované péče.“

Zvládnutí problémů s drogami — a zároveň předcházení odvykacím potížím — je pro zachování zdraví matky a dítěte klíčové. V celé řadě zemí jsou nyní k dispozici specializované služby, které nabízejí těhotným ženám přednostní přístup k léčbě, nicméně podpora ne vždy pokračuje i v období po narození dítěte.

V současné době tvoří ženy přibližně 20% všech osob podstupujících protidrogovou léčbu v Evropě. V různých studiích bylo zjištěno, že obava ze zajištění péče o dítě je klíčovým faktorem, který ženy odrazuje od vyhledání pomoci. Přibližně jedna ze čtyř žen (23%), které se zapojí do ambulantní léčby, žije v současnosti s dítětem. Z tohoto důvodu představuje problematika péče o děti nejdůležitější prvek v rozvoji systému služeb zaměřených na ženy, který může přesvědčit drogově závislé ženy k tomu, aby zahájily léčbu a setrvaly v ní. Programy zohledňující rodičovství léčených osob jsou k dispozici v **Belgii, České republice, Německu, Řecku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Nizozemsku, Rakousku, Portugalsku, ve Spojeném království a v Norsku**. Ačkoliv jsou služby zohledňující pohlaví pacientů obvykle zaměřeny na matky, v rámci jedné **švédské** studie byla například potvrzena důležitost otcovství pro drogově závislé muže.

Opatření harm-reduction možná v případě žen nefungují

Ve všech zemích EU umírá na předávkování drogami více mužů než žen, přičemž na ženy připadá v jednotlivých zemích mezi 7% a 35 % všech úmrtí souvisejících s drogami. Dnešní zpráva však poukazuje na

„značné rozdíly“ mezi muži a ženami, pokud jde o vývojové trendy v oblasti drogových úmrtí. Zatímco u mužů došlo v EU v rozmezí let 2000 a 2003 (země EU-15) k poklesu úmrtí na předávkování drogami o přibližně 30%, u žen došlo za stejné období k pouze 15% poklesu hlášených úmrtí. Nabízí se zde tedy otázka, zda opatření zmírňující škody na zdraví zaměřená na vysoce rizikové uživatele drog nemají na ženy menší dopad než na muže.

Znepokojující je rovněž relativně vysoký výskyt infekce HIV zjištěný u mladých žen, které užívají drogy injekčně. Ženy z řad injekčních uživatelů drog častěji poskytují sexuální služby a jsou infekcí HIV ohroženější. Nedávné údaje ze studií injekčních uživatelů drog z devíti zemí EU ukázaly, že výskyt HIV dosahuje v průměru 13,6 % u mužů a 21,5 % u žen užívajících drogy nitrožilně.

EMCDDA varuje, že ačkoliv celkově užívá drogy injekčně více mužů než žen a rovněž více mužů z tohoto důvodu umírá, nemůžeme opomíjet skutečnost, že ženy z řad injekčních uživatelů drog mohou být jak ve větším riziku, tak hůře dostupné pro pomáhající služby.

Uzavírá se propast rozdílů mezi ženami a muži?

„Mezi ženami a muži existují značné rozdíly téměř ve všech aspektech drogové problematiky,“ uvádí se v dnes zveřejněné zprávě. Mezi uživateli drog ve všech zemích EU je stále více mužů než žen, zejména v oblasti častého, intenzivního a problémového užívání drog.

Analýza dat získaných v průzkumech v dospělé populaci (15–64 let věku), kterou provedla **EMCDDA**, nepřinesla důkazy o tom, že by docházelo k uzavírání propasti mezi uživateli drog z řad žen a mužů. Z údajů o užívání drog mezi studenty (15–16 let věku) však vyplývá několik znepokojujících trendů. Zdá se, že v některých členských státech dívky v užívání drog a alkoholu chlapce již dohánějí, což vyvolává obavy ohledně možného dopadu tohoto jevu na jejich budoucí úroveň spotřeby drog.

V **České republice, Dánsku, Estonsku, Irsku, Lotyšsku, Polsku**, na **Slovensku** a v **Norsku** nedávno provedené studie například ukázaly, že rozdíly mezi pohlavími se zmenšily u studentů, kteří v životě již vyzkoušeli marihuanu (rámeček 4). Navíc ve třech zemích — v **Irsku, Finsku a Norsku** — podle hlášených údajů tuto drogu již vyzkoušel přibližně stejný počet studentek jako studentů. Podobná situace je rovněž v užití extáze, kde v **České republice, Německu, Španělsku, Estonsku, Maďarsku, Irsku, Lotyšsku**, na **Slovensku**, ve **Finsku** a ve **Spojeném království** vyzkoušelo tuto drogu přibližně stejně dívek jako chlapců (rámeček 5) ⁽²⁾.

V Evropě je vysoká jednorázová konzumace alkoholu (pět či více alkoholických nápojů při jedné příležitosti v posledním měsíci) i nadále běžně hlášena jako doména mužů, s výjimkou **Irsku, Spojeného království a Norska** (rámeček 8). Jediným typem drogy, v jehož užívání dívky pravidelně předstihují chlapce, je užívání uklidňujících přípravků a sedativ bez lékařského předpisu. V této oblasti mohou být úroveň spotřeby vysoké: více než polovina všech zemí hlásila míru prevalence na úrovni 5% a vyšší, přičemž u dívek v **Litvě** se jednalo o 18% a v **Polsku** o 22% (rámeček 7).

Chlapci — případ promarněné příležitosti v prevenci užívání drog

Pokud jde o užívání drog a rozvoj souvisejících potíží, mladí muži jsou vystaveni vyššímu riziku než dívky. Stále více výzkumů dospívá k závěru, že opatření cíleně zaměřená na potřeby mladých mužů mohou představovat slibnou sféru rozvoje poskytovaných služeb. Navzdory těmto zjištěním však preventivní práce zohledňující rozdíly v gender zůstává spíše vzácnou výjimkou a, pokud je prováděna, obvykle se zaměřuje na dívky. Nedostatek preventivních programů speciálně zaměřených na potřeby chlapců tedy představuje promarněnou příležitost na poli prevence užívání drog v Evropě.

Na závěr **Wolfgang Götz** dodává: „Od okamžiku, kdy si evropské vlády poprvé uvědomily význam rozdílů v gender, již uběhlo více než 20 let. Dnes můžeme konstatovat, že vědomí důležitosti této problematiky nebylo dosud transformováno do běžné praxe. Před novými službami stojí nové výzvy: reagovat na skutečnost, že

rozdíly v gender ovlivňují problémy, se kterými se uživatelé setkávají, jejich ochotu zapojit se do léčby a druhy služeb, které přinesou žádaný efekt v budoucnu.“

Poznámky:

(¹) *Selected issue*: 'A gender perspective on drug use and responding to drug problems' <http://issues06.emcdda.europa.eu>
Veškeré rámečky citované v této tiskové zprávě jsou k dispozici v tomto *Vybraném tématu* (*Selected issue*).

(²) Údaje ESPAD — <http://www.espad.org/index.html>